

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Euangelij Matthæi VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

num autem facientes, & in spiritu seminantes ab hoc benefaciendi tam studio, quam feruore, neque tædio, neque labore victi deficiamus. Tempore enim suo, quo cunctis disposuit operibus reddere mercedem Deus, meremus gloriam æternam assecuturi plenam, indeficientem, perpetuam. Quocirca dum tempus habemus, quamdiu viuimus, quamdiu luce uti possumus diuinae gratiæ (ut Christus quoque monet, dicens: *Ambulate, dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*) bonum operemur ad omnes, beneficia charitatis & misericordiæ illis impendentes. Nescimus enim quamdiu hoc tempus bene operandi nobis à Deo concedendum sit. Maxime autem operemur bonum ad domesticos fidei, hoc est, ad iustos, & ad eos, qui eadem nobis fidei religione sunt coniuncti.

EXEGESIS EVANGELII DOMINICAE XV.

post Dominicam S. Trinitatis, *Matthæi VI.*

CVM duobus aliquando tribusve sit dominis seruiendum, non mirum videri debet, quod Dominus duobus seruiti in præsentis Dominicæ Evangelio dicat impossibile. Loquitur enim de dominis, quibus si mul vnoque seruiendum est tempore, & qui contraria imperant. Huiusmodi non potest simul seruire, quandoquidem voluntas eorum vniformis non est: quare necesse fuerit, aut vni, aut alteri displicere. Quod cum ita sit, & in hominis arbitrio sit constitutum, cui velit, seruire, mirum cerè debet videri, quare eam seruitutem quis eligat, quæ durior, vilior, ignominiosiorq; habetur, relicta digniore, nobiliore magisq; fructuosa. Si enim Christi seruitus ad diaboli seruitutem conferatur (Quæ autem erit comparatio Christi ad Belial) quis dubitet Christi seruitutem præferendam? Si inter spiritum & carnem comparatio fiat, si inter Deum & mundum, quis Deo & spiritui non magis iudicet seruiendum, quam carni aut mundo? Hæc quamuis non ignoremus, videte tamen quæ sit cæcitas nostra, quod aliud iudicamus bonum, & aliud facimus eligimusq; que, quod iudicamus malum. Sed fallit nos quoniam vtrumque libenter obtineremus. Cui sententiæ stultæq; opinionis Dominus hic aduersatur, dicens:

Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.

Ante hæc verba docuerat Dominus Iesus thesaurizandum nobis de cælo, non super terram, vbi fures & tineas, aliæq; huiusmodi formidare habemus, ne vel inuitis nobis nostra aut demoliantur, aut prorsus auferant. Ne autem cupiditate seducti putemus & illa & ista nos posse querere, præmonet nos vtraque simul non posse querere, puta cælestia & temporalia. Contraria enim vtrouique & dissimilia sunt studia, quæ vtrisque conquirendis sunt impendenda. Ire ad forum, & interim ire ad templum, vno simul tempore haud potes, nec negotiationis agere exercitia, & interim orationi seu deuotioni spiritus vacare licet. Alterum enim impedit excluditq; alterum, vt simul fieri vtrumq; minimè possit. Possent tamen duæ res fieri, quorum diuersa licet sunt studia ac exercitia, non sunt tamen contraria, idque non

vno tempore, vt sunt arare, fabricare, & orare, aut missam audire. Stare enim simul possunt hæc exercitia, ita tamen vt vni in vtrisque seruiatur domino. Hoc modo, si quæ aliz sunt occupationes, officia, exercitiave, quantumvis disparia aut pugnantia, si tamen in his vni seruiatur domino, possunt in eodem esse homine simul, sed tempore distincto exerceri. Sed hic dicit Dominus, neminem posse duobus dominis seruire, subaudi quorum alter non est subiectus alteri, nec eiusdem sunt voluntatis: quare etiam contraria necesse est tolerari eorum præcepta, & contrarias seruitutes. Nemo, inquit, potest duobus dominis seruire, Deo scilicet & diabolo. Aut enim vnum odio habebit, puta diabolum. Hic enim amabilis non est, tametsi sustineatur eius seruitus, vt sequitur, propterea quod nostras diligimus concupiscentias, quibus satis fieri desideramus: & alterum, puta Deum, diligit. Aut vnum, scilicet diabolum sustinebit. Non dicit diligit, sed sustinebit: & alterum, id est, Deum contemnet. Vide quia non dicit de Deo, quod illum quis odio habebit. Nemo enim odio Deum habere potest. Quod si quis contradicens, obijciat scriptum: *Oderunt me, & Patrem meum gratis.* Et in Psalmop: *Superbia eorum quæ odierunt, ascendit semper,* vbi dicitur Deus exosus. Dicendum Deum, quantum attinet ad illius naturam & bonitatem, non potest odio haberi. Est enim ipsa bonitas, quam nemo odisse potest secundum hoc, quod est. Porro iuxta hoc quod facit Deus, prout quod punit, quod voluptuosa prohibet, quod aduersitates mittit, inueniuntur in inferno, & in mundo scelerati, qui odium Deum. Vide etiam quia de diabolo loquens non dicit, aut vnum diligit, sed aut vnum sustinebit, id est, diabolum, quem diligit nemo potest. Sustinere autem (sicut dicit Augustinus) diabolum potest quod propter delectationes peccatorum quas amat, quibusque carere non vult: ideoque diaboli tolerare seruitutem. Quomodo quis sub duro domino duram sustinet seruitutem, non propterea quod dominum diligit, sed quia ancillam aut filiam in domo diligit, cuius amore duram fert seruitutem. Quod verò dicitur, alterum, puta Deum, contemnet, quotidie experimur.

Augustin.
Ioan. 15.
Psalm. 71.
Deus quomodo non possit odio haberi, & quomodo tamen à multis odiaur.

Augustin.

Quibus modis contemnatur Deus à peccante.
Luc. 17.

Contemnere & ex contemptu peccare quomodo differant.

Ex contemptu quis peccare dicatur.

Quis enim Deum non contemnens peccat? Contemnit itaque Deum peccans, vel illum putans de humanis non curare, vel illum pium sibi adeo fingens, vt delicta non puniat, vel stulta se presumptione consolans, quod vno verbo hoc, Deus propitius esto mihi peccatori, veniam valeat impetrare. Quod certe verum est, si animo quo publicanus, eodem quis ore: quamuis hoc absque respectu, & Dei dono singulari nunquam erit. Vel leuiter de Deo sentiens, & stimans non tantum rigorem, vt prædicatur, esse iustitiz, aut prorsus Deum contemnet, vel non satis digna de Deo sentiens, vel omnino eius præcepta abijciens. Huiusmodi contemptus quotidie tam in nobis, quam in alijs experimur. Est tamen aliud contemnere, & ex contemptu (quod grauius est) delinquere. Nam contemptus est generalis in omni peccato transgressio. Nisi enim contemneret Deum, nemo peccaret. Caterum, ex contemptu peccare dicitur is, qui vel diuinis, vel Ecclesiz, aut prælati præceptis non obedit: puta quando contemptus in causa est, quare quis peccat. Quod sæpius contingit contra prælatos in præceptis non purè diuinis, quam contra Deum, verbi gratia: Si tibi prælatus præcipiat vel prohibeat quid, & tu prælatum odians, aut non bene de eo sentiens, contra eius præceptum.

ceptum feceris, nulla ad alius ratione alia, nisi quia contemnis obedire, aut quia contemnis praelatum, cui tantam subiectionem reuerentiamque non vis exhibere, vt illi obedias. Hoc est, peccare non solum per contemptum, sed etiam ex contemptu, vt contemptus sit causa, quare delinquas, aut non obedias: quamuis alio qui saepius possit contemni, id est, deseri praecipuum tam Dei, quam Ecclesiae, & praelati, non ex contemptu, sed ex concupiscentia aut infirmitate.

Non potestis Deo seruire & mammonæ.

Arguere vult auariciam, quæ est secundum Apostolum idolorum seruitus. Mammon enim ex Syriaca lingua (vt aiunt) vel auariciam vel idolum diuitiarum significat: non quod in diaboli situm sit potestate dare vel auferre diuitias quibus velit. (Contrarium enim legimus in Iob) absque permissione diuina, sed quod per diuitias (quibus ferè semper abutitur diuites) aut nimis auare ac iniuste eas conquirendo, aut tenaciter nimis retinendo, aut prodigaliter ac profuse in Dei offensiones non in subuentionem pauperum, sed (vt dixi) in luxum, in voluptates, in gloriam & ostentationem sui expendendo. Non potestis igitur Deo seruire & mammonæ. Vult enim purum habere seruitium, & ex toto corde sine vlla admixtione alterius amoris cupit sibi serui. Est namque Deus tuus (quod tibi esse merito debet suauissimum) zelotes, aut zelotypus, quia te totum & solus vult habere. Heu quare huic eius fidelissimo amoris zelo non respondemus? Verum hæc potius stendo expendamus, quam verbis tractando. Non potestis Deo seruire & mammonæ. Non potestis seruire cupiditati & charitati, non potestis seruire spiritui & carni, non potestis seruire Christo & mundo, eo scilicet modo, quo Christo dicitur verè quis seruire, vt non solum faciat opera bona (quæ etiam mali serui possunt) sed vt diligat etiam, & ex charitate Deo opera faciat accepta, æternaque vitæ meritoria. Qui hoc modo Deo seruit, spiritualia carnalibus, æterna temporalibus, Christum mundo præfert. Quomodo contra, qui diuitijs, hoc est, qui cupiditati auaritiæque seruit, quod est seruire mammonæ aut dæmoni ad auariciam excitanti, non potest seruire Deo. Chariora enim temporalia terrenaque habet quam Deum. Dicitur autem huiusmodi seruire diuitijs, quia reuera diuitias non possidet, nec illis dominatur, sed possidetur & seruit. Non enim bonorum huiusmodi se dominum gerit, vt aut egenis, aut in Dei cultum possit ea erogare, sed diuitiæ & diuitiarum amor illi imperant, quibus potius obtemperandum, quam Deo consentit. O quam felix est, qui seruit Deo. Quam honesta, quam iucunda, quam denique beata est hæc seruitus, qua dominus quis mundi efficitur & omnium creaturarum. Libero enim corde contemnit omnia, nec quicquam sibi dominari aut imperare sinit præter Deum. Proinde Dei seruitus vera est libertas. At verò diuitias amare, & dominum nihilo minus se putare temporalium rerum (quod est reuera esse seruum) quantas excitat angustias, quantas curas imponit, quibus sollicitudinibus mentis discruciat? Hic cogitur irasci, hic blandiri, hic adulari, hic timere, illic fletu, hic fingere, ibi fallere, hic malè audire, & in his omnibus nullam internam sentit consolationem diuinam: quia hæc non pro Deo, sed pro mundo,

Coloss. 3.
Mammon
quid significat.
Iob 1.

Zelotes cuiusmodi sit
Deus noster.

Seruus Christi
verus quis sit.

Mammonæ
seruio quid sit.

Seruitus Dei
quam sit felix & iucunda.

Seruitus diuitiarum
quam sit miseræ.

T. VI
21

pro caducis & perituris rebus sustinet. Quas vt avarus acquirat, discredatur, ne amittat, anxiatur: si amiserit, doloribus & tristitijs scinditur. Inter hæc brevissimum est tempus, quo diuitijs fruitor. Tandem quoque exul, nudus, miser, ab omnibusque, qui illum beatum dicebant, derelictus, avarus & mundi amator recedit, & mundo nondum satiatus, sine spe moritur.

Hoc tamen non de omnibus intelligendum est diuitibus, sed de avaris, & de his, qui in diuitijs suis contra Pauli admonitionem confidunt. Quia & Christus hic non dicit: Non potestis Deum & diuitias habere, sed non potestis Deo seruire & mammonæ. Aliud enim est habere, aliud seruire. Nam Abraham, Iacob, Iob, alij item multi in vtroque testamento habuerunt diuitias, sed illis non seruierunt, non dilexerunt: quia & cum amitterent, non sunt contristati, (signum est enim amoris, qui rem possidet, si eandem non absque tristitia quis relinquit) sed rebus fuere locupletes, spiritu pauperes. Non potestis item mundo seruire & Deo. *Dispat enim* (vt in Psalmo dicitur) *officiorum Deus, qui hominibus placent confunduntur, quoniam Deus spernit eos.* Et Paulus: *Si hominibus inquit, placerem, Christi seruus non essem.* Quod intelligitur de his, qui placere quærent, & placere cupiunt hominibus propter se, vt & hoc ipsam quod est hominibus placere, quærat, diligaturque propter ipsam vanitatem placendi, aliudve temporarium, quod sit extra Deum. Nam propter Deum velle placere proximo, pro eius consolatione, pace & charitate, aut pro Dei promouendo honore, non modo licet, sed laudatur etiam, vt rursus Paulus admonet: *Vnusquisque autem vestrum placeat fratri suo ad adificationem.* Hoc namque modo velle placere homini, oritur ex charitate. Illo verò modo, quomodo prædixi, vbi ipsum placendi studium propter seipsum quæritur, oritur ex vanitate & priuato amore. Aut ita: Non potestis duobus dominis seruire. Non potestis Ecclesiam audire orthodoxam catholicamque, hoc est, eam quæ à Christo, ad nos per principem apostolorum Petrum eiusque successores est deriuata gubernataque, & synagogam hæreticorum. Aut enim vnã aut alteram deseretis. Non enim simul potestis sequi Christum & Lutherum. Si enim Christum diligitis, illum cum omnibus, qui modo in cælis cum eo regnant sequemini. Hi enim omnes in vera vna catholica hac Ecclesia, & sub obedientia Romani Pontificis mortui sunt, imo cum Christo regnant. Si verò vobis placet Lutherus, cum illo & omnibus fidefragis periturisque monachis suis apostatis & hæreticis (in hac enim colluie nullum inuenietis sanctum, nullum alium apostolum, quam huiusmodi nebulones) ad inferna, quo omnes alij præcipitanti sunt hæretici, ibitis.

Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini.

Superfluum hic prohibet sollicitudinem, qua plus quam oportet quis temporalibus intendit, temporalia quærit, temporalia coaceruat, non ad necessitatem aut utilitatem in Deum ordinatam, sed vt habeat, & vt possideat. Prohibet hic quoque sollicitudinem, qua nimium occupatur animus circa temporalia, si propter ea operibus bonis, alijsque debitis ac necessarijs se subtrahat, aut si per huiusmodi externas curas occupationesve ab his, ad quæ obligatur retrahitur seu impeditur. Tertio, prohibetur sollicitudo anxie diffidens.

1. Tim. 6.

Gene. 32.
Iob 1.

Psal. 52.

Galat. 1.

Placere velle hominibus quando sit laudabile, & quando vituperabile.

Rom. 15.

Sollicitudo triplex nobis prohibita quæ.

diffic
quib
perar
curis
ma ef
distr
vana
dum
tibi
nem
tis m
tis. C
liciti
N
rum
Vt
minu
quan
vuit
Non
est q
nec d
bis d
igno
bum
stent
rem f
dare
igit
bit &
uiam
R
tunt
cit i
Ed
tudir
lucre
matio
mod
uit. S
do h
glori
nime,
omne

diffidentia ac pusillanimitatis, quae post omnem industriam laboremque, quibus necessaria solent procurari, & post omnem humanam nauatam operam timer de futuris anxieturque, nec prouidentia confidit diuinae, sed curis discruciat, quasi necessaria sint adhuc sibi defutura, quod stultissima est sollicitudo anxietasque vana: quomodo ediuerso absque labore & industria sua sperare sibi à Deo dari necessaria, ignauia, acedia, stultitia est, & vana, qua Deus tentatur, praesumptio. Nunquam enim de Deo est diffidendum, aut timendum, quasi postquam quod in te est, feceris, necessaria sint tibi defutura. Et ideo Christus dicit: Ne fortasse putetis vobis excusationem fore, aut vobis hoc patrocinari, vt propterea quasi necessario seruiatis mammonae, quoniam vitae necessarijs, victu scilicet & vestimentis egetis. Cui cogitationi occurrens Dominus, dicit. Ideo dico vobis: Nolite solliciti, scilicet inordinate, esse quid edatis, aut quibus induamini.

Diffidendum non esse de Deo.

Nonne anima plus est quam esca? & corpus plus quam vestimentum?

Vt Dialectici loqui solent, A maiori ad minus, locum sumit arguendi Dominus Iesus, probans non esse sollicitudinem gerendam, cum fecerimus, quantum in nobis est, pro cibo, potu, vestimento, alijsque sine quibus non viuatur necessarijs, cum videamus multo maiora nobis esse donata à Deo. Nonne, inquit, anima dignior est esca? aut corpus nunquid non praestantius est quam vestimentum? Haec tamen absque sollicitudine vestra, imo cum necdum essetis, suapte bonitate vobis Deus donauit. Qui ergo maiora vobis dedit, quomodo negabit minora? Accedit quod dans vobis corpus non ignorauit iuxta statutum suum naturae datum, vobis necessarium fore cibum & vestitum. Quando ergo corpus dedit vobis, quod oportet cibo sustentari & refici, vestibusque operiri, an putatis eum oblitum aut iminorem fuisse, qui prouideret, quae corpori aut animae sunt necessaria? Quae si dare nollet, vnde corpora reficeretis, cur eadem vobis creasset? Confidite igitur, quia minora vobis dabit, qui dedit maiora, & qui praecipua dat, dabit & accessoria: si tamen ea, quae ad hoc sunt necessaria, vos non per ignauiam praesumptionemve omiseritis.

Sollicitudinem superuam esse abijcendam, multiplici probatur argumento.

Respicite volatilia caeli, quoniam non ferunt, neque metunt, neque congregant in horrea. Et Pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?

Ediuerso altero iam argumento Dominus idem, hoc est, anxiam sollicitudinem non habendam, probat per locum à minori ad maius, dicens volucres caeli pasci à Patre caelesti, qui longè minoris sunt dignitatis aut aestimationis apud Deum, quam homo. Si ergo Deus volucres caeli pascit, quomodo homines non pascet? Adde iam, quod volucres propter homines creauit. Si itaque ea seruat, propter homines, quae creauit propter homines, quomodo homines deseret aut non pascet, quos creauit ad imaginem suam, & in gloriam suam? Scriptum enim est in Psalmo: *Oculi omnium in te sperant Domine.* & tu das escam illorum in tempore oportuno: *Aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione.* Et iterum: *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis cor-*

Genes. 1.

Psalm. 144.

Psalm. 146.

T. VI
21

Coruorum *horum inuocantibus eum.* Fertur enim coruus non agnoscere, nec alere proles suas, quando sunt implumes, utpote sibi nigro dissimiles. Et in Iob: Quis preparat escam coruio, quando pulli eius clamant ad Deum vagientes, et quod non habeant cibos? Cum itaque volucres cæli pascit, quomodo vos non pascet? Nonne vos plures estis, id est, digniores, atque in maiori æstimatione ac precio apud Deum quàm illi? Maior erit illi cura de vobis, quàm de volucribus cæli. Obserua tamen hic, quod licet auibus & bestiis, præter instinctum naturalem nulla sit sollicitudo, colligunt tamè & quærunt quæ edant. Sunt quoque harum nonnullæ, quæ in nidos suos, aut cauernas terre, cibum pro hyeme futura colligunt, sibi quæ reponant, quantum possunt in æstate. Eam ob rem Sapiens pigrum admonet, dicens: *Vade ad formicam & piger. & discite semitas eius. & discite sapientiam. Quæ cum nō habeat ducem, parat æstate cibum. & congregat in messe, quod comedat.* Vnde colligitur, ut quomodo volatilia bestię quæ vadunt quæsitum, & congregant ea quæ comedant: sic homines necesse est, ut labore, industria, prouidentia quæ, non cura superflua, quæ sibi necessaria sunt, quærant. Quo facto Deo securi confidunt. Scriptum est enim: *Homo ad laborem nascitur, & auis ad volatum.* Et primo nostro parenti dictum est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.*

Proverb. 6.
Necessaria quomodo sibi homo quærere debeat.

Iob 5.
Genes. 1.

Quis autem vestrum cogitans potest adiecere ad staturam suam cubitum vnum?

Probat ipsum tertio nunc modo, vanam esse hominis non industriam, sed sollicitudinem illam inordinatam, immoderatamque, ac anxiam curam. Quapropter dicit: Quis vestrum sui corporis staturam sua sollicitudine potest facere maiorem. Absque sollicitudine vestra contingit ut hanc acciperetis effigiem & staturam vestri corporis, quam hucusque Deus alimonia continua perduxit. Nouit enim quod huic stature alimentum necessarium sit. Quod hæcenus dedit, dabitque qui staturam vobis corporis hanc didit. Quum itaque ne minimam quidem partem vobis conferre possitis, quomodo poteritis vos totum corpus ut crescat, ut vigeat, foueaturque, nisi Deo & vires, & viribus necessaria suppeditante, sustentare?

Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est, sicut vnum ex istis.

Similitudo pulchra. Sollicitudo superflua quæ sit inutilis.

Eodem hic argumento, quo supra usus est de volucribus cæli, & fortiori medio nunc probat sollicitudinem esse superflua merito arguendam. Nam utrobique anxietatem illam cordisque pusillanimitatem arguit, qua nimis formidamus nobis ne deficiat, quod sit (ut reuera est) hæc inutilis. Nam etsi vniuersum diem sollicitudine conteras anxia & laboriosa, nihil aliud tamen egisti, quàm quod curis te afflixisti inutilibus. Es enim illi similis qui merces cum famulo mittit ad forum, & ipse interim domi residens curis anxietate plenis discruciat, ne famulus aliquid amittat, ne fallatur, ne pecuniam falsam accipiat, ne quid illi subripiatur, &c. Hi r-

mors

mores, hæ curæ, hæ sollicitudines, quid quæso ad rem faciunt? Nunquid per diem in curis residens periculum auerteret aliquod? Est igitur prorsus inutilis hæ sollicitudo. Taceo quod hæ curæ in nobis sæpenumero industriam & prudentiam impediunt magis quam promouent. Consultissimum hoc igitur nobis vult esse, industria nos vi, & prudentia, donisquæ alijs à se nobis ad hæc datis, quibus quæ nostri sunt officij facientes, acquiramus nobis necessaria. Deinde vbi ea quæ in nobis sunt, hoc est, vbi ea quæ ex parte nostra debuerunt fieri, expleuerimus, sine sollicitudine finis expectantes Domini prouidentiam: & quicquid euenerit nobis, læti de manu Domini suscipiamus. Itaque de vestimento, inquit, quid solliciti estis? Accipite ex floribus aut lilijs agri instructionem: quæ quantalibet mora breui appareant, sunt tamen adeo decorata, vt Salomon in omni gloria sua ita vestitus non fuerit, sicut vnum ex istis. Quæ enim natura operatur, multo sunt præstantiora, quam ea, quæ fiunt ex arte. Nam etsi ars imitari gestiat naturam, non tamen accedere, aut æquari potest. Operatio enim naturæ semper excellentior est quam artis. Accipit autem ex lilijs comparationem, quoniam pulchritudo, odor, suauitas, virtusquæ liliorum omni anno suo tempore, & in omni loco, terraquæ vniformis est, quod diuinæ prouidentia legem indicat, quam natura Deo obediens obseruat. Nec ociosum est, cum lilia deberent omni gloriosissimo comparari, Salomoni comparata sunt, quo satis indicatur hunc ex dono Dei gloriosissimum fuisse regem. Quicquid tamen sibi gloriæ Salomon adhibuit, in vestibus, in ornatu, in auro, argento & margaritis, hoc illi alienum atque mutuum fuit. Porro lilia agri in seipsis hanc habent gloriam ex creatore suo: quia pulchritudinem, odorem, virtutem, saporemquæ non alienum aut mutuum, sed suum proprium habent & genuinum.

Necessaria quomodo sibi homo per industriam absque sollicitudine querere debeat.

Naturæ operatione esse excellentiorem quam artis.

Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in elibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt.

Sic, inquit, quæ hodie sunt & cras nusquam apparent, Deus tam gloriose vestit, quanto magis vos qui creati estis, vt permaneat in vitam æternam? Si ea quæ propter vos in solatium & vtilitatem vestram creauit, decorat etiam Deus, quanto magis quæ in vultu, vestituque vobis sunt necessaria, non negabit, licet minimæ sitis fidei? Nam si fidem haberetis non adeo in vestra sollicitudine, & anxij cogitationibus consideretis, ad nihil tamen vobis profuturis, nisi quod corda vestra grauentur, & confidentia vestra ad Deum minor fiat: sed vbi labore, prudentiaquæ vestra essetis vbi in pace, & tranquillitate cordis, diuinum expectaretis subsidium, nihil diffidetes quin necessaria vobis cuncta accedant à Deo. Deinde quinto hæc probat media dicens: Hæc enim omnia gentes inquirunt. Ac si diceret: Quid formidatis modicæ fidei, ne vobis cibus potusve, aut amictus desit? Vobis inquam, Dei filij & Dei filij. Non videtis quod & gentibus (quæ in hoc mundo viuunt sine Deo) nihil horum desit? Si autem gentes hæc acquirunt omnia, nec ali-

T. VI
21

Lucæ 12.

ter nisi ex providentia Dei, quomodo ergo vos qui Dei estis filij & cultores deseret? Hæc autem temporalia gentes inquirunt, admittentes curam & sollicitudinem, quia Deum cui confidunt, nesciunt. Vos autem qui patrem & Deum habetis in cælis, nõ debet perturbare sollicitudo anxia. Nam species infidelitatis est, adeo sollicitum esse, quomodo gentes sollicitæ sunt.

Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis.

Regnũ Dei quomodo primum sit quærendum.

Vltimum est argumentum, quo immoderatam vult sollicitudinẽ omnem excludi. Quod ille, qui providere nobis habet necessaria, in quem convenit nos quoque sperare, est pater noster, qui filios suos deserere haudquam potest. Accedit quod scit nos omnibus his etiam indigere. Quod cum sciat, & paternum ad nos gerat animum, utpote pater amantissimus & fidelissimus, non potest filijs suis non providere ea, quibus egẽt. Hoc igitur tantum agant, quo se filios exhibeant Dei, ut primum, id est, ante omnia, non ordine temporis, sed dignitate, quærant regnum Dei: ut præcipuum, quod quærant, sit regnum Dei & iustitia eius: siue per regnum Dei intelligitur beatitudo cælestis, siue plena possessio, plenatq; subiectio hominis in hac vita, de quo regno dicitur: *Regnum Dei intra vos est.* Illud est regnum quod præcipue, & ante omnia tanquam res dignior nobisque vtilior est quærendũ.

Lucæ 17.

Necessaria quibus quomodo adjiciantur.

Quod si honore ac merito suo, quo debet quæri, quærat, ut scilicet iustitiæ, virtutibus, & alijs quæ ad Dei sunt honorem necessaria, nihil præferatur, tunc adjicientur vobis, inquit, omnia, scilicet necessaria: quorum minor propter Deum & propter iustitiam regni eius debet esse cura. Adjicientur autem hæc omnia vobis, nõ ocio vacantibus, sed humana vtentibus industria, modo naturali, institutioneq; diuina, qua dixit homini primo: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Et in Psalmo dicitur: *Laboribus manuum tuarũ quia manducabis, beatus es & bene tibi erit.* De quo Apokolus quoque gloriatur, dicens: *Ad ea quæ mihi opus erant, ministraverunt manus istæ.* Vos igitur filij, pro necessaria vestra domus sustentatione laborate, operamini, prudentiam & industriam vestram iuste ac licite exercete, ut necessaria vobis à Deo adjiciantur. Nihil de bonitate diuina diffidite, tamen si penuriam aliquam patiamini: quia aut faciet Deus (modo vobis adfuerit bona & deuota voluntas (ut hæc paupertas vos nõ cruciet, sed magis consoletur: aut ut corpora quoq; vestra non grauentur aliqua penuria, sed in illa lætiores, alacriores, robustioresq; sitis his, qui in delicijs viuunt, aut ut necessaria vobis affluant in tempore opportuno, modo quod iam vobis est, feceritis, & de iustitia regni nihil omiseritis, quam alteri cuius curæ præferetes, Domino & Patri vestro absque timore, diffidentia aut pusillanimitate confidatis, quoniam pascet vos qui pascit omnia, qui est benedictus in secula, Amen.

Genes 3.
Psalm. 127.

Actor. 20.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

Cuiusmodi seruitus bona, quæ item sit sollicitudo non improbanda.

Nemo potest duobus dominis seruire. Matthæi sexto. Inducere vult nos hoc loco Dominus ut se diligamus sincero ac toto corde, non diuiso, ut